

Beérkezett: 2025. 06. 12. Elfogadva: 2025. 07. 12. Megjelent: 2025. 08. 31.

DOI: 10.21030/anyp.2025.3.1

Várad Krisztián

Beregszászi magyar iskolák nyelvi tájképe

A tanulmány három magyar oktatási intézmény nyelvi tájképét vizsgálja Beregszász városában: két állami líceumét és egy magán fenntartású szakképzési intézetét. Ukrajnában számos olyan jogszabályi változás történt az elmúlt évtizedben, amelyek hatással voltak a kisebbségi magyar iskolák nyelvhasználatára is. Az iskolák nyelvi tájképének elemzése négy szinten történik: mikrostruktúra (osztálytermek), mezostruktúra (folyosók), makrostruktúra (külső környezet) és megastruktúra (weboldal). Az eredmények alapján az állami intézményekben nagyobb szerepet kap az államnyelv és az ukrán nemzeti szimbólumok használata, ugyanakkor különféle eszközökkel törekednek a tanulók magyar nemzeti öntudatának a megőrzésére is. A magán fenntartású oktatási intézményekre kevesebb szabályozás vonatkozik, így nagyobb teret kap a magyar–ukrán kétnyelvűség, és kevésbé szükséges a nemzeti identitás erősítése szimbolikus eszközökkel.

Bevezetés

A nyelvi tájkép magában foglalja egy adott terület vagy régió nyilvános kiírásait, beleértve többek között a hirdetőtáblákat, intézményi névtáblákat, kereskedelmi jelzéseken, utca- és helynévtáblákban megjelenő feliratokat (Landry–Bourhis 1997: 25). A nyilvános nyelvhasználati színterek vizsgálata révén jobban megérthetjük egy ország nyelvpolitikai törekvéseit (Gorter–Cenoz 2017: 235). E gondolatmenetet követve a nyelvitájkép-vizsgálatok döntő többsége többnyelvű környezetben születik, ahol a hivatalos, kisebbségi és idegen nyelvek közötti hierarchikus és szimbolikus kapcsolatokat elemzik a kutatók. Kárpátalján is számos nyelvitájkép-elemzés készült az elmúlt évtizedben (Karmacs 2014a, 2014b; Hires–László 2015, 2018; Csernicskó 2019; Csernicskó et al. 2023: 144–157), amelyek a nyilvános kiírásokon az ukrán államnyelv, a magyar kisebbségi nyelv és az angol vagy más idegen nyelvek egymáshoz való viszonyát elemezték.

A nyelvitájkép-kutatások egyik gyakran vizsgált területe az iskolai nyelvi tájkép, amelynek eredete az 1970–80-as évekig vezethető vissza. Cohen (1970) írt először az iskolai feliratok és szimbólumok identitásformáló hatásáról, amelyet Johnson (1980) is alátámasztott egy amerikai iskola osztálytermeinek nemzeti szimbólumait és materiális környezetét vizsgálva. A kutatók szerint az iskolában egységes nemzeti identitásformálás zajlik, amely kevésbé van tekintettel a helyi szociokulturális értékekre. Ezt nevezték az iskolák „rejtett tantervének” (Johnson 1980: 176–177).

A „schoolscape” elnevezés Brown (2005: 79) nevéhez fűződik, aki szerint ez a tanítás és tanulás társas-fizikai környezete, amelyen keresztül a tantervek szimbolikus tartalmát közvetítik a tanulók felé. Ezt egy észtországi példán keresztül szemlélteti, ahol a Szovjetunió széthullásával megjelentek az európai értékrendet tükröző szimbólumok, ám a regionális vőro nyelv továbbra sem kapott fontos szerepet az iskolákban, inkább az egységes észt nemzeti és kulturális értékek kerültek előtérbe. Később Brown (2012: 282) a schoolscape fogalmát már úgy határozza meg, mint a nyelvi ideológiák létrehozásának és terjesztésének egyik iskolai eszközét, amelyhez az iskola környezete mellett hozzájárulnak az írott szövegek, a szóbeli közlések, a szimbólumok és a tárgyi elemek is.

Magyarországi viszonylatban az iskolai nyelvi tájképet úgy definiálják, mint az oktatási terek vizuális és térbeli szerveződését, amelyben kiemelten fontos szerepet kap a feliratok, a képek, a bútorok és az egyéb tárgyak elhelyezkedése (Szabó 2016: 231). A magyar nyelvű szakirodalomban ezzel a területtel elsőként Szabó Tamás Péter foglalkozott, aki egy nyolcrészes cikksorozatot jelentetett meg négy budapesti iskola nyelvi tájképének különböző aspektusairól. A cikksorozat első részében Szabó (2013) szerint azért fontos az iskolákban található feliratokat, szemléltetőket, faliújságokat elemezni, mert egy tanuló élete során több ezer órát tölt el az iskolában, és ezek a nyelvi ingerek hatást gyakorolnak a gyermekek személyiségének a fejlődésére, a társadalomhoz, a nyelvekhez és a kultúrához való viszonyukra, a nemzeti identitásukra. Az iskola kiemelt szerepet játszik a gyermekek nyelvi szocializációjában, ehhez az ott közvetített ideológiák is nagyban hozzájárulnak (Bartha et al. 2013). Ezért a feliratokon túl figyelmet kell fordítani a nemzeti szimbólumok és a fenntartói attribútumok megjelenésére. Ezek általában az állami iskolákban a tábla fölött elhelyezett címer és himnuszszöveg, egyházi iskolákban a feszület (Bartha et al. 2013: 23).

Magyarországon az iskolai nyelvitájkép-vizsgálatok inkább nyelvpedagógiai szempontból elemzik a sztenderd és a regionális nyelvváltozatok megjelenését, míg a határon túli régiókban nagyobb hangsúlyt fektetnek a nyelvpolitikai szempontokra a kisebbségi magyar iskolák nyelvi tájképének a tervezésében (Istók et al. 2024: 239). A kutatók megfigyelik az államnyelv, a kisebbségi nyelv és az idegen nyelv(ek) használati arányát a kiírásokon és a szemléltetőkön, valamint az egy-, két- és többnyelvű jelzések arányát, a nyelvek sorrendjét a két- és többnyelvű feliratoknál, a szöveg betűméretét, elhelyezkedését. Tódor (2019: 62–65) a funkcionális megközelítés alapján megkülönböztetett szabályozó és szervező funkciót betöltő nyelvitájkép-elemeket (eseménynaptárak, viselkedési szabályok), tanulást támogató szemléltetőket, esztétikai vagy dekorációs funkciójú rajzokat és képeket, szimbolikus elemeket (zászló, címer, helyi identitás szimbólumai), külső kommunikációt támogató okleveleket és kitüntetések, valamint hasznossági funkciót betöltő jelzéseket. Több kutató alkalmazza az alulról felfelé (bottom-up) és felülről lefelé irányuló (top-down) megközelítést a nyelvitájkép-elemek csoportosításában (Ben-Rafael et al. 2006). Az előbbi kategóriába a kevésbé hivatalos jelzések tartoznak (például a tanulók alkotásai, dekorációk), míg az utóbbi kategóriába valamilyen hatalmi szerv által jóváhagyott vagy ellenőrzött jelzéseket sorolhatunk (például az oktatók, az igazgató vagy az állami szervek által kihelyezett táblák). Egy másik csoportosítási módszer szerint elsődleges szempontként azt kell figyelembe venni, hogy az adott nyelvi elem mekkora célközönséghez szól, és így négy egymásra épülő szintet alakíthatunk ki az oktatási intézmény nyelvi tájképén belül: (1) mikrostruktúra (osztálytermek); (2) mezostruktúra (folyosók); (3) makrostruktúra (iskola külső falai); (4) megastruktúra (iskola weboldala). Ezt nevezzük a funkcionális színteződés modelljének (Balog 2023; Istók et al. 2024: 241–243).

Kárpátaljai magyar iskolák nyelvi tájképe

Jogszabályi háttér

A kárpátaljai magyar iskolák nyelvi tájképét a 2010-es évek végén kezdték el kutatni. Karmacsi (2018) még kárpátaljai „magyar tannyelvű” iskolákról ír kutatásában, ezzel együtt kiemelve, hogy a 2012-es nyelvtörvény lehetőséget nyújt az állami és a helyi önkormányzati szervezetek, hogy azokon a településeken, ahol egy kisebbség aránya a lakosság körében eléri a 10%-ot, a helyi tanács határozata szerint az intézményi névtáblákon és feliratokon az ukrán államnyelvi szöveg alatt vagy tőle jobbra feltüntethető az iskolák neve az adott kisebbségi nyelven is. Emellett az intézményvezetőknek joga van minden hivatalos értesítést és hirdetményt közzétenni az ukrán mellett magyar nyelven is.

Az elmúlt években hatályba léptek olyan törvények, amelyek sokkal bonyolultabbá tették a helyzetet. A 2017-ben elfogadott új oktatási törvény 7. cikkelye, a 2019-es államnyelvi törvény 21. cikkelye (Csernicskó et al. 2020) és a 2020-as teljes középfokú oktatásról szóló törvény 5. cikkelye is kimondja, hogy „az oktatási intézményekben

az oktatási folyamat nyelve az államnyelv”, viszont az iskola előtti és az elemi iskolai szinteken továbbra is tanulhatnak az anyanyelvükön azok a nemzeti kisebbséghez tartozó gyermekek, akiknek az anyanyelve az Európai Unió hivatalos nyelvei közé tartozik (Fedinec–Csernicskó 2017: 271). Ez azt jelenti, hogy a kisebbségi nyelvű oktatást visszaszorították az elemi iskola szintjére, megszűntek a magyar tannyelvű iskolák, és a tantárgyak évről évre egyre nagyobb hányadát kellett ukránul tanulniuk a diákoknak. A törvények emellett azt is kimondták, hogy külön osztályokban (csoportokban) kell tanulniuk a nemzeti kisebbségekhez tartozó gyermekeknek, és minden óvodában és iskolában párhuzamosan ukrán tannyelvű csoportokat is kell indítani.

A helyzeten a 2023. december 8-án elfogadott törvénymódosítás változtatott, amelynek pontos címe így szól: Ukrajna törvénye „Ukrajna egyes törvényeinek módosításáról az Európa Tanács és annak szervei által a nemzeti kisebbségek (közösségek) jogainak egyes területeit illetően tett szakértői véleményének figyelembevételével kapcsolatosan” (Tóth 2024: 73). Az Európai Unióhoz való csatlakozás biztosítása érdekében módosításokat hajtottak végre a korábban említett törvények szövegében, ezzel a nemzeti kisebbségek anyanyelvi oktatáshoz való jogát visszaadták. Immár Ukrajna 2020. évi törvénye „A teljes középfokú oktatásról”, ezen belül is az 5. cikkely 6. pontja kimondja, hogy az Európai Unió hivatalos nyelvét anyanyelvként beszélő nemzeti kisebbséghez tartozó személyeknek joguk van az anyanyelvi oktatáshoz az általános középfokú oktatásban (felső tagozat) és a szakosított középiskolai oktatásban (középiskola) is, vagyis egészen az érettségi megszerzéséig. Csak az ukrán nyelv, az ukrán irodalom, Ukrajna történelme és a honvédelem tantárgyakat kötelező az államnyelven tanulni. Emellett fontos előrelépés volt a 2023. december 10-én elfogadott nemzeti kisebbségi törvény, ugyanis a 10. cikkelyének 7. pontja engedélyezi az állami és az önkormányzati intézmények névtábláin az ukrán államnyelvi szöveg alatt vagy tőle jobbra az adott településen hagyományosan élő, a népesség jelentős részét képező nemzeti kisebbségek nyelvén is az intézmények megnevezésének a feltüntetését, ha azt az adott községi vagy városi tanács jóváhagyja (Fedinec 2023).

A 2017-es oktatási törvény egyben az ukránai közoktatási rendszer átrendeződéséhez is vezetett (Váradi–Hires-László 2024: 58–59). A háromfokozatú közoktatás megmaradt, az intézménytípusok megnevezései azonban változáson estek át. Korábban a tizenegy osztályos közoktatási rendszerben I–III. fokozatú oktatási intézményeket különböztettek meg: az első szinten az elemi iskolák (Magyarországon alsó tagozat, 1–4. évfolyam), a második szinten az általános iskolák (felső tagozat, 5–9. évfolyam), a harmadik szinten pedig a középiskolák (10–11. évfolyam) helyezkedtek el. Ebbe a rendszerbe kapcsolódtak be a tehetséggondozással kiemelten foglalkozó gimnáziumok és líceumok, amelyek érettségit is adtak. Az új oktatási törvény ezt a rendszert felborította: az érettségi megszerzéséhez szükséges évek száma tizenkettőre nőtt, minden általános iskolát átneveztek gimnáziummá, az érettségit adó oktatási intézmények megnevezése pedig egységesen líceum lett (Hires-László–Váradi 2025: 335–336).

Korábbi kutatások

Kárpátalján a legtöbb iskolai nyelvitájkép-vizsgálatot diplomamunkák formájában végezték. Az egyik dolgozat bevezetőjében szó esik a fentebb említett intézményi névváltozásokról, ugyanis a szerző által vizsgált három közoktatási intézményből kettőt átneveztek a kutatási időszak alatt (Ohár 2022: 6). Az elemzett intézmények között szerepelt egy- és kéttannyelvű, valamint állami és egyházi fenntartású iskola is. Ohár (2022) a gyűjtött kiírásokat funkciójuk szerint figyelmeztető, tájékoztató, tanulási célú és egyéb kategóriákba sorolta, valamint az ukrán, magyar és angol nyelvek szerinti megoszlásukat is vizsgálta.

Népszerű kutatási irány a magyar iskolák virtuális nyelvi tájképének a vizsgálata Kárpátalján. Veres (2024) dolgozatában 23 magyar, ukrán és két tannyelvű iskola honlapján vizsgálta a megjelenő információ és bejegyzések nyelvét. Tíz kategóriára osztotta a virtuális nyelvitájkép-elemeket: (1) az iskola vizuális megjelenése; (2) eddig elért eredmények; (3) órarend; (4) iskolatörténet; (5) kapcsolati és névjegyadatok; (6) tanárok és tanulók adatai; (7) különféle anyagok elérhetősége; (8) aktuális törvények; (9) határozatok és

rendelkezések; (10) az intézmény Facebook-oldala (Veres 2024: 23). Az elemzés eredményei azt mutatták, hogy a magyar nyelv csak az informálisabb Facebook-oldalakon volt jelen, a hivatalos honlapok inkább az ukrán államnyelvre fókuszáltak. Mészár (2024) diplomamunkája egyházi fenntartású magyar oktatási intézmények hivatalos honlapjait és Facebook-oldalait elemezte a rajtuk található információ tartalma és nyelve szerint. Mivel ezek nem állami intézmények, ezért a magyar nyelv dominanciája volt megfigyelhető a legtöbb esetben, ahogy ezt egy külön tanulmányban is megerősítették (Karmacsi–Mészár 2024). Hasonló megállapítások születtek Puskás (2018) kutatásában is, aki Nagybereg községben hasonlította össze egy állami középiskola és egy egyházi líceum nyelvi tájképét. A szerző szerint a nem állami intézmények nagyobb szabadságot élveznek a megjelenített feliratok nyelvét illetően, így szimbolikus terükben nagyobb szerep jut a magyar nyelvnek (Puskás 2018: 331–332). Pocsai (2021) diplomamunkájában azt a következtetést vonta le, hogy a kétnyelvű feliratok aránya a Beregszászi járási iskolákban nagyon alacsony, míg az egynyelvű ukrán és magyar feliratok aránya intézményenként változó.

Végeztek már iskolai nyelvitájkép-kutatást a felsőoktatásban is, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán (Váradi et al. 2024). Mivel ez egy magán fenntartású felsőoktatási intézmény, ezért „A felsőoktatásról” szóló törvény 48. cikkelyének 4. pontja szerint szabadon megválaszthatja tannyelvét, amennyiben az az Európai Unió egyik hivatalos nyelve. Ennek egy feltétele van: az ukrán államnyelv oktatását külön tantárgyként kell biztosítani. A kutatók egy kvalitatív elemzésen keresztül nyolc kategóriára osztották a Rákóczi főiskolán összegyűjtött nyelvitájkép-elemeket: (1) dekorációk; (2) szimbolikus feliratok; (3) hirdetések; (4) könyvtári kiírások; (5) krízishelyzetekhez köthető feliratok; (6) teremnévtáblák; (7) oktatási dokumentumok; (8) egyéb kiírások. Ehhez kilencedik kategóriaként az intézmény virtuális nyelvi tájképének az elemzése társult. Az eredmények alapján a Rákóczi főiskola nyelvi tájképére döntő többségben a magyar–ukrán kétnyelvűség jellemző, viszont az informális, alulról felfelé irányuló nyelvi jelzéseken gyakoribbak a magyar egynyelvű feliratok (Váradi et al. 2024: 189).

Kutatási módszer

A jelen kutatás három beregszászi magyar iskola nyelvi tájképét elemzi. Az adatgyűjtés 2025 áprilisa és júniusa között zajlott. Az iskolaigazgatókkal előzetes egyeztetést követően strukturálatlan interjú készült, amelyek során olyan kérdések merültek fel, mint az iskolában látható feliratok nyelvhasználatával kapcsolatos belső szabályozások, a többnyelvűség szerepe a kisebbségi iskolák mindennapjaiban, az osztálytermi szemléltetők nyelvezete, az ukrán és a magyar nyelv szerepe az intézmények nyilvános tereiben, valamint a nemzeti szimbólumok fellelhetősége. Az interjúkészítést követően az idegenvezető technikát (Szabó 2016: 234) alkalmazva az iskola igazgatója vagy egy, az adott intézményben dolgozó tanár kíséretében történt meg az iskolák folyosóinak, udvarának, osztálytermeinek a feltérképezése, így folyamatosan kérdéseket lehetett feltenni a tapasztalt nyelvi jelenségekkel kapcsolatban.

A három intézményben összesen 43 percnyi interjú és 667 fénykép készült. A fényképek kiválogatásánál döntő szempont volt, hogy minden nyelvitájkép-elem csak egyszer szerepelhet az adatbázisban. A kutatás alapját képező nyelvitájkép-adatbázist az 1. táblázat foglalja össze.

1. táblázat
A gyűjtött nyelvitájkép-anyag

Intézmények	Időszakok	A képek száma	Az interjúk hossza
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézete	2025 áprilisa	241	14' 30"
Beregszászi Kossuth Lajos Líceum	2025 júniusa	233	15' 56"
Beregszászi Bethlen Gábor Líceum	2025 júniusa	193	13' 06"
	Összesen	667	43' 32"

Olyan intézmények kerültek be a kutatásba, amelyek épülete Beregszászban található, és magyar nyelvű osztályokkal működnek. Fontos szempont volt továbbá, hogy a vizsgált iskolák között szerepeljen állami és magán fenntartású oktatási intézmény is, mivel így jobban összehasonlíthatóvá válik a hivatalos, a kisebbségi és az idegen nyelvek előfordulási aránya az iskolák nyelvi tájképében.

A Felsőfokú Szakképzési Intézet (röviden: FSZI) egy olyan magánintézmény, amelynek fenntartását a Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány biztosítja. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola önálló alegységeként 2014 óta ad érettségi bizonyítványt és szakképesítést a diákoknak óvodapedagógia, szociális munka, alkalmazott matematika, turizmus, valamint számvitel és adóügy szakterületeken. A változó ukrain jogszabályok következtében korábban a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Szakgimnáziumaként is működött, a 2023–2024-es tanévtől azonban visszavette a Felsőfokú Szakképzési Intézet nevet. A kutatás időpontjában négy évfolyamon több mint 300 diák tanult az intézményben, 2025 szeptemberétől azonban a szakoktatásról profilalapú oktatásra fognak áttérni, vagyis csak 10–11. évfolyamokra hirdetnek felvételt.

A Beregszászi Kossuth Lajos Líceum (röviden: BKLL) állami közoktatási intézmény, amely 1902 óta működik, és az 1956–1957-es tanévtől kezdődően ad érettségit a végzősöknek. 2021-ig Beregszászi 4. Számú Kossuth Lajos Középiskola néven működött, az új oktatási törvény azonban átalakította az iskolarendszert, így a középiskolából líceum lett. A tanulmány készítésekor tizenegy évfolyamon összesen 523 diák tanult itt.

A Beregszászi Bethlen Gábor Líceum (röviden: BBGL) az egykori Magyar Királyi Állami Főgimnázium jogutódja, amelynek működését a szovjet időszak alatt beszüntették. 1991-ben indult újra Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium néven, viszont a 2021-es névváltoztatás következtében a gimnáziumból (amely addig kifejezetten a tehetséggondozásra összpontosuló intézménynek számított) szintén líceum lett, nevéből kikerült a *magyar* jelző. Ez intézményi átszerveződést is eredményezett, ugyanis korábban nyolc-, majd hétosztályos gimnáziumként működött az iskola, a 2022–2023-as tanévtől azonban már líceumként álltak tizenegy évfolyamos képzésre. A kutatás idején 314 diák tanult az intézményben.

Ilyen összetett és gyorsan változó jogszabályi környezetben készült a következőkben bemutatott iskolai nyelvitájkép-kutatás. A képanyag elemző áttekintése a funkcionális szinteződés modelljével történt (Balog 2023; Istók et al. 2024: 241–243), vagyis összehasonlítottam, hogy miként jelennek meg az egyes nyelvek a vizsgált iskolák osztálytermeiben, folyosóin, külső környezetében és weboldalain. Emellett az alulról felfelé és a felülről lefelé ható szabályozás (Ben-Rafael et al. 2006) szerinti megkülönböztetést is alkalmaztam. Az elemzést az interjúk és az iskolabejárások során gyűjtött információk egészítik ki.

A vizsgált iskolák nyelvi tájképe

Mikrostruktúra (osztálytermek)

Az osztálytermekbe lépve a különböző oktatási célú szemléltetők azonnal megragadják a tanulók figyelmét. Az első négy osztályban mindenhol volt képes magyar ábécé, a legtöbb esetben az internetről nyomtatott vagy külföldről vásárolt formában, de néhol kézzel készített ábécékkel is lehetett találkozni. Magyar nyelvű szemléltetők mutatták be az arab és a római számokat, a mértékegységeket, az évszakokat, a tulajdonneveket és a szófajokat. Az angol ábécével csak egyszer találkoztam a véletlenszerűen meglátogatott osztályokban, az ukrán ábécével pedig négy alkalommal. Az alsóbb osztályokban szintén előfordult, hogy egyes szemléltetők alapvető mondatokat tanítottak a gyermekeknek ukránul, de a hangsúly továbbra is a magyar nyelvű oktatási anyagokon volt. A felsőbb osztályokban már szinte csak ukrán szemléltetőket lehetett látni, amelyek mértani testeket, matematikai és kémiai képleteket, informatikai fogalmakat vagy biztonsági intézkedéseket mutattak be. Az FSZI-ben a fizika szaktanteremben az ott tanító pedagógus saját kezűleg készített magyar–ukrán kétnyelvű szemléltetőket, mivel máshogy nem tudott beszerezni hasonló segédanyagot. Az interjúk során az igazgatók arra hívták fel a figyelmet, hogy ukrán nyelvű szemléltetőket és állami szimbólumokat könnyen lehet vásárolni a beregszászi boltokban az iskola vagy a fenntartó költségén, míg ilyen módon magyar nyelvű szemléltetőkhez jutni nem lehetséges, illetve a magyarországi szemléltetők tartalma nem mindig felel meg az ukrainai oktatási rendszer által előírt tudásanyagnak, ezért ezeket a legtöbb esetben saját kezűleg kell elkészíteni.

A nyelvi szaktantermek szemléltetőit külön elemeztem. A vizsgált iskolákban az oktatás elsődleges nyelve a magyar, viszont a törvények által előírt tantárgyakat csak ukránul oktatják. Emellett minden intézményben tanítottak legalább egy idegen nyelvet, az angolt. Elmondható, hogy a nyelvtani és az országismereti szemléltetők a brit angolt részesítették előnyben (Szabó 2018), mivel az Egyesült Királyság zászlaja jelent meg a háttérben, London turisztikai látványosságait mutatták be, de még Kijevről is készültek angol nyelvű szemléltetők. Az egyetlen kivétel, ahol az amerikai angol is megjelent, egy amerikai írókat bemutató szemléltető volt, de ennek fejlécében is ott volt a brit zászló. A Bethlen Gábor Líceumban emellett német szaktanterem is üzemelt, mivel itt az angol mellett a németet második idegen nyelvként oktatják. Az igazgató elmondása szerint ez különlegességnek számít, mert kevés iskolában oktatják a német nyelvet, viszont ők szeretnék hűek maradni az egykori Magyar Királyi Állami Gimnázium hagyatékához. A szaktanteremben csak német–magyar kétnyelvű nyelvtani szemléltetőkkel lehetett találkozni. Ezek között számosat kézzel készítettek, és ez arra utal, hogy a német oktatók a magyar iskolába járó tanulók anyanyelvén tanítják az idegen nyelvet, ezzel megkönnyítve a nyelvelsajátítást. Egy szemléltető Németország látványosságaival ismertette meg a tanulókat, a többi német nyelvű ország nem jelent meg.

Az ukrán nyelvi szaktantermek falain csak ukrán nyelvű szemléltetőkkel találkozhattunk, itt már a nyelvtani szabályok és ragozási formák nem voltak feltüntetve a tanulók anyanyelvén. Emellett az állami iskolákban számos olyan osztálytermi dekoráció volt a falakon, amelyek az ukrán kultúrát ismertették meg a fiatalokkal. Portréfotókon megjelentek az ukrán irodalom nagyjai, különösen az ukránok nemzeti költője, Tarasz Sevcsenko, akinek az arcképét több osztályteremben is kitétték a falra. A nemzeti érzelmek erősítését szolgálták az Ukrajnát ábrázoló kék-sárga térképek, amelyeken általában ukrán képviselőbe öltözött gyerekeket is lehetett látni. A BKLL osztálytermeiben csak az ukrán zászló, címer és himnusz szövege voltak kitéve a táblák fölé, míg a BBGL-ben az ukrán mellett a magyar nemzeti szimbólumok is megjelentek. Ezeket jól láthatóan már évekkel ezelőtt elhelyezték, hiszen teljesen kifakult a színük. Az FSZI-ben sem a magyar, sem az ukrán nemzeti jelképek nem jelentek meg a meglátogatott osztálytermek falain. Különösen érdekes helyzet állt elő a BKLL magyar nyelvi szaktantermében, ahol a *Himnusz* és a *Szózat* szövege között, Petőfi Sándor arcképe felett ott lógott az ukrán nemzeti szimbólumokat bemutató szemléltető (1. ábra). Egyedül ebben a szaktanteremben lehetett megtalálni a magyar irodalom nagyjainak arcképét.

1. ábra
Magyar és ukrán nemzeti jelképek keveredése
(Forrás: BKLL)

A BBGL-ben a magyar nemzeti nevelést erősítő szemléltetők és nyelvitájkép-elemek száma jóval nagyobbak bizonyult. Itt már több alkalommal is találkozhattunk a *Himnusszal*, a *Szózattal*, a *Nemzeti dallal*, az aradi vértanúk arcképeivel, a magyar történelem legnagyobb alakjait bemutató szemléltetőkkel, de még egy *Székely himnusz* és három alkalommal magyar nyelvű házi áldás is látható volt. Külön említést érdemelnek itt azok az oklevelek is, amelyek arról tanúskodtak, hogy önálló programot szerveztek a magyar kultúra napja alkalmából, valamint vetélkedőt rendeztek a magyar népmese tiszteletére.

Osztálysarkokkal csak az állami intézményekben találkozhattunk. Ezekre általában magyar–ukrán kétnyelvűség volt jellemző, bár a magyar egynyelvű órarendek, csengőrendek és oklevelek sokkal gyakrabban fordultak elő. Az osztálynévsort több osztálysarokban is csak ukrán nyelven lehetett elérni, de ilyenkor az osztály más részein kiakasztották magyarul is. A magyar zászlót elvétele lehetett megtalálni, például az *osztálysarok* felirat piros-fehér-zöldre színezett betűkkel volt kiírva, vagy a magyar és ukrán zászlók egymás mellett egy békegalamb kíséretében jelentek meg, a békés együttélést szimbolizálva (2. ábra).

2. ábra
A nemzeti identitás megjelenése az osztálytermekben
(Forrás: BBGL, jobb felső sarokban BKLL)

A diákok készítményei szintén külön kategóriába sorolhatók, mivel ezek az alulról felfelé ható nyelvitájkép-szabályozók közé tartoznak (Ben-Rafael et al. 2006). Mindegyik intézményben szinte csak magyar nyelvű poszterekkel és rajzokkal találkozhattunk, kivéve az ukrán népviselet, a visivánka napjára készített plakátot,

amely ukrán nyelvű volt. A magyar mellett több alkalommal az angol nyelv is szerepet kapott: a tanulók teapartit szerveztek, a bullyingról írtak, a Föld napja alkalmából angol nyelvű posztert rajzoltak, és mivel júniusban készültek a fényképek, ezért alkalom nyílt annak rögzítésére is, hogy az iskolások angolul és magyarul köszöntek el tanáraiktól a nyár kezdetén a táblákra írt kedves üzenetek formájában. Az FSZI-be járó diákok már idősebbek, így ők nem rajzoltak, hanem számítógépen készítettek saját posztereket, és ezeket nyomtatták ki.

Mezostruktúra (folyosók)

Az iskolák folyosóinak nyelvi tájképét hét kategóriára lehet bontani: (1) tablók; (2) osztály- és teremnévtáblák; (3) hirdetések; (4) dekorációk; (5) a háborúval kapcsolatos jelzések; (6) informatív kiírások és (7) oktatási dokumentumok. Összesen 35 tablót rögzítettek a három intézményben, és mindegyiken csak magyar nyelvű feliratok szerepeltek, legyen szó akár a végzősök nevééről, akár az általuk választott idézetekről. A tablók legérdekesebb része az volt, hogy nyomon lehetett követni rajtuk az intézmények névváltoztatásait.

Az osztály- és teremnévtáblák néhány kivételtől eltekintve mind kétnyelvűek voltak, amelyeken az ukrán államnyelv szerepelt domináns pozícióban (fent vagy bal oldalt). Egyedüli kivételnek az elemi iskolai osztályok számítottak, itt a magyar nyelvű kiírás szerepelt első helyen.

3. ábra
Kétnyelvű osztály- és teremnévtáblák
(Forrás: BKLL, jobb felső sarokban FSZI)

A hirdetések döntő többsége az FSZI-hez kapcsolódott. Míg a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán majdnem minden hirdetés kétnyelvű volt (Várad et al. 2024: 178), addig a jelen kutatásban vizsgált iskolában két kivételtől eltekintve csak magyar nyelvű hirdetések jelentek meg. Ezek világnapokhoz, fotópályázatokhoz, tornaversenyekhez vagy intézményi nyílt napokhoz kapcsolódtak.

A folyosókon eltérő típusú dekorációk szerepeltek: tanulók által készített rajzok és fényképek, kirándulásokról készült kollázsok, a magyar költészet napjára készített verses plakátok, kárpátaljai magyar templomokat ábrázoló hímezések. A BKLL elemi iskolai épületében minden lépcsőfokra egy kedves üzenet volt felfestve (például: *Szép napot! Jó tanulást! Örülök, hogy látlak!*), a folyosón pedig Kossuth Lajos portréját akasztották ki (az iskola névadójaként). Ez arra utal, hogy a nyelvi tájkép alulról felfelé irányuló, kevésbé hivatalos része a diákok magyar nemzeti identitásának a megőrzését szolgálja.

4. ábra

Magyar nemzeti identitást erősítő dekorációk
(Forrás: BKLL, jobb alsó sarokban BBGL)

Az orosz–ukrán háború hatása is észlelhető volt az iskolák nyelvi tájképében. Minden folyosón kihelyeztek a légvédelmi óvóhelyek felé vezető utat jelölő nyilakat – ez az állami intézményekben csak ukránul volt feltüntetve, az FSZI-ben magyarul is. Emellett minden intézményben egységesen szerepelt ukránul és magyarul is az a cselekvésrend, amelyet légvédelmi riadók alatt követniük kell a tanároknak és a tanulóknak. Az FSZI-ben egy tematikus sarokban emlékeztek meg Ukrajna védőiről, ahol Radnóti Miklós *Himnusz a békéről* című műve is helyet kapott.

Az állami intézményekben ukrán nyelvű plakátok tájékoztatták a diákokat arról, hogy mi a teendő vegyi támadás, bombázás, nukleáris robbanás esetén, vagy hogy miket rakjanak a túlélőhátizsákjukba. Emellett számos kézzel készített plakátot és rajzot lehetett látni a folyosókon, amelyek Beregszász hősi halottairól és az Ukrán Fegyveres Erők katonáiról emlékeztek meg, valamint kollázsok formájában arról számoltak be, hogy az adott állami intézményt korábban meglátogatta Ukrajna elnöke, Volodimir Zelenszkij, illetve Fegyir Sándor, Ukrajna magyarországi nagykövete.

5. ábra

Az orosz–ukrán háború hatása az iskolai nyelvi tájképre
(Forrás: BKLL)

Sajnos a háború nemcsak a nyelvi tájképre, hanem a diáklétszámra is nagy hatást gyakorolt. Mindkét állami iskolában 150-200 fővel csökkent a tanulók száma az 5-10 évvel korábbi adatokhoz képest. Előfordult az is, hogy a tanév közepén írást írtak ki a gyermekeket a szülők, erre a háború előtt sohasem volt példa. A folyamat ellenpólusaként a BKLL-be beírtak két kelet-ukrajnai menekült gyermeket, mivel a szülei azt szeretnék, hogy megtanuljanak magyarul is. Emellett az iskola igazgatója kiemelte, hogy minden évben megrendezik a „Szokil” („Dzsura”) összuhrán gyermek- és ifjúsági katonai hazafias játékot (Hires-László-Váradi 2025: 342–343), amelyre folyamatosan készítik fel a fiatalokat egy szakkör keretében. Itt olyan tevékenységekben vesznek részt, mint a menetelés, az elsősegélynyújtás, a táborállítási, az akadálypályák teljesítése, a gránátdobás, a löfegyverhasználat, valamint különböző ukrán nyelvű történelmi és elsősegélynyújtási tesztek megoldása.

Az informatív kiírások közé tartoztak a kijáratot és a mosdók felé vezető utat jelölő táblák, a menekülési tervek, a tüzesetekkel kapcsolatos jelzések, az étkezési menük, a kézfertőtlenítéssel kapcsolatos kiírások, valamint minden egyéb felirat az ajtókon. A hivatalosabb, bekeretezett kiírások (például menekülési tervek, tüzeseti figyelmeztetések) csak ukrán nyelvűek voltak, míg a kézzel készített vagy nyomtatott formában kiragasztott, kevésbé hivatalos kiírásokat többnyire magyarul lehetett elérni (például: mosdó felé vezető útvonal, váltócipő-használat a tornateremben, nyomtatási lehetőség a könyvtárban).

Végezetül, a folyosókon megtalálható oktatási dokumentumok között szerepelt tanévszerkezet, órarend, szabadon választható tárgyak és szakkörök listája, vizsga- és beszámolórend, évfolyammunka-témák listája, valamint a tanárok napossági rendje. Ezek többségét az FSZI-ben lehetett megtalálni (magyar és ukrán nyelven egyaránt), az állami közoktatási intézményekben főleg csak a tanárokról vonatkozó órarendek és napossági rendek fordultak elő (kizárólag ukrán nyelven). Az iskolák mikrostruktúrájában viszont a tanulók órarendjét főleg magyarul ragasztották ki a tanterem falára. Az FSZI igazgatójának elmondása szerint nem volna kötelező magyar nyelven elhelyezni a kiírásokat, de mivel magánintézményként üzemelnek, ezért jogilag biztosítva van számukra a magyar–ukrán kétnyelvű kiírások használata, amit teljes mértékben ki is használnak. Ez például azért is fontos, mert számos diák érkezik vegyes házasságból, és az iskolában eltöltött három-négy év alatt sokat fejlődnek a magyar nyelvi készségeik.

Makrostruktúra (külső környezet)

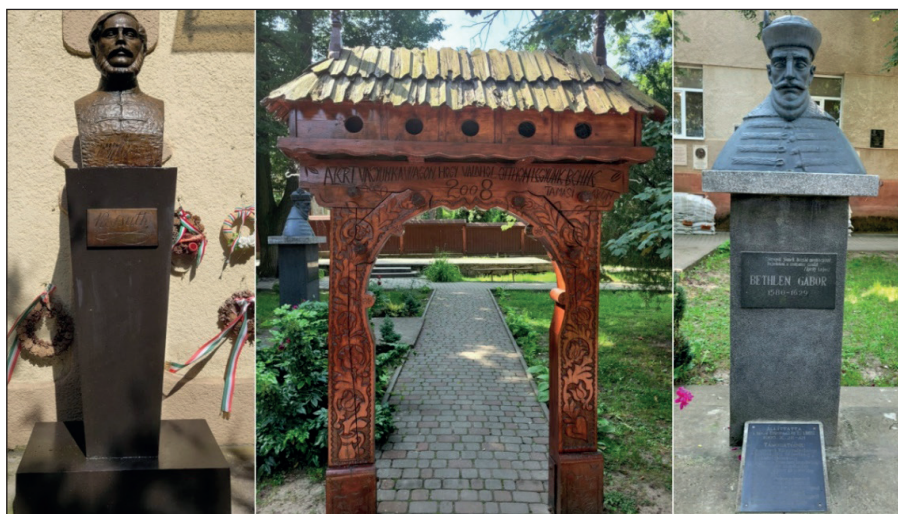
Az állami iskolák külső falain megfigyelhetők voltak az állami szabvány szerint készített intézményi névtáblák, amelyeken az ukrán államnyelvi szöveg szerepelt domináns pozícióban, nagyobb betűmérettel. Ezzel szemben az elemzett magánintézmény nem rendelkezett intézményi névtáblával, ugyanakkor az iskola ukrán–magyar neve fel volt tüntetve az épület homlokzatán. Érdekes, hogy itt még a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Szakgimnáziumaként szerepelt az intézmény, nem Felsőfokú Szakképzési Intézetként. Ennek oka, hogy amikor a jelenlegi épületbe költözött az iskola, még szakgimnáziumként volt bejegyezve.

6. ábra
Ukrán–magyar intézményi feliratok
(Forrás: balra BKLL, fent BBGL, lent FSZI)

Az iskolák külső falain a feliratok mellett számos emléktábla is látható volt, amelyek az iskolák névadóinak, egykori tanárainak és diákjainak állítottak emléket. Ezek mind egynyelvű magyar feliratokkal rendelkeztek. Az iskolák bejáratánál mindhárom esetben ott volt az ukrán és a magyar zászló, a címer és a himnusz szövege, még abban az intézményben is, ahol az osztálytermekben a tábla felett csak az ukrán nemzeti jelképek szerepeltek.

Az egyik intézményt Bethlen Gábor erdélyi fejedelemről nevezték el, ezért az iskola előkertjében egy székelykapu és egy kopjafa áll. Ezek az iskola tradíciójának részét képezik, hiszen az első évfolyamos nebulók minden tanévnyitón áthaladnak a székelykapu alatt, ezzel válnak „hivatalosan” is az intézmény diákjaivá (Pocsai 2021: 26). Ezek a nemzeti jelképek hozzájárulnak a fiatalok nemzeti identitásának a megőrzéséhez. A Kossuth Lajos Líceumban is tetten érhető a nemzeti történelem és a hagyományok iránti tisztelet, mivel a bejáratnál egy Kossuth-idézet, a folyosók végén pedig egy-egy Kossuth-portré lóg a falon. Emellett mindkét intézmény bejáratánál látható volt névadójuk mellszobra. A Felsőfokú Szakképzési Intézet nyelvi tájképéből a hasonlóan szimbolikus elemek hiányoztak, bár a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán megtalálhatók voltak (Váradi et al. 2024: 177).

7. ábra
Nemzeti öntudatot erősítő jelképek
(Forrás: balra BKLL, középen és jobbra BBGL)

Megastruktúra (weboldal)

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Felsőfokú Szakképzési Intézete rendelkezik saját weboldallal, amely teljes mértékben kétnyelvű, minden információ elérhető rajta ukrán és magyar nyelven. Az igazgató elmondása szerint szeretnének majd angol nyelvű weboldalt is, erre azonban nincsenek meg jelenleg sem az anyagi, sem a személyi feltételek. Az iskola Facebook-oldalán azonban csak magyar nyelvű bejegyzések találhatók, a diákok szintén magyar nyelvű videókat készítenek a felvétellel és a nyílt napokkal kapcsolatban. A kevésbé hivatalos online szférában tehát a kisebbségi magyar nyelv került előtérbe.

A két állami iskola is rendelkezik Facebook-oldallal, valamint a KlasnaOcinka oktatási portálon keresztül van hivatalos weboldaluk is. A Kossuth Lajos Líceum Facebook-oldalán minden bejegyzés kétnyelvű, elsőként a magyar nyelvű szöveg jelenik meg. Az ukrán oktatási portálon a weboldaluk legnagyobb része szintén kétnyelvű, ebbe az igazgató elmondása szerint nagyon sok energiát fektettek. A weboldal magyar nyelvű verzióját úgy lehet előhívni, hogy az angol zászlóval jelölt oldalverzióra kattintunk (ebből is látható, hogy a portálon mennyire egyedülinek számít a magyar nyelvű honlap).

A Bethlen Gábor Líceum esetében más a helyzet, mivel a Facebook-bejegyzéseik döntő többsége csak magyarul érhető el, nagyon ritkán jelenik meg ukrán nyelven is a bejegyzések szövege. A KlasnaOcinka portálon a weboldaluk elméletben szintén kétnyelvű, de gyakorlatban az angol zászlóra kattintva csak néhány adat jelenik meg angolul, minden más ukrán nyelvű marad, magyar változat pedig nem érhető el.

Összegzés

Az elemzett beregszászi magyar iskolák nyelvi tájképében egyaránt tapasztalhatók voltak a magyar nemzeti öntudat erősítését célzó törekvések, az ukrán állami törvényeknek való megfelelést biztosító államnyelv- és szimbólumhasználat, valamint a kárpátaljai magyar intézményekre általánosan jellemző magyar–ukrán kétnyelvűség. Az állami iskolákban sokkal nagyobb szerep jutott az orosz–ukrán háborúhoz kötődő kiírásoknak, rajzoknak, plakátoknak, mint a magán fenntartású oktatási intézményben, ahol egy tematikus sarokban emlékeztek meg az ország védőiről. Az igazgatók azt is kiemelték, hogy minden oktatási dokumentumot kizárólag ukrán nyelven készítenek el, viszont a magánintézményben az oktatási folyamatra vonatkozó összes információ elérhető volt ukránul és magyarul is.

Az állami intézmények alulról felfelé irányuló nyelvi tájképe inkább magyardomináns volt, ez főleg a diákok rajzain, a végzősök tablóin, az osztálytermekben látható órarendeken, valamint az elemi iskolásoknak szóló magyar nyelvű dekorációkon keresztül nyilvánult meg. Ezt támasztja alá a 2. táblázatban látható összesítés, ahol az alulról szabályozott nyelvitájkép-elemek (diákok készítményei, tablók, dekorációk, emléktáblák, szobrok, hirdetések) sokkal inkább magyardominánsak voltak, mint a felülről szabályozott intézményi névtáblák, nemzeti szimbólumok, oktatási dokumentumok és a háborúhoz kapcsolódó kiírások, amelyekre az ukrán nyelv dominanciája volt jellemző. A szemléltetők többsége szintén ukrán egynyelvű volt. A magyar–ukrán kétnyelvűséget leginkább az osztály- és teremnévtáblákon, az osztállysarkok feliratain és az osztályokban látható okleveleken lehetett tetten érni.

2. táblázat
A gyűjtött nyelvitájkép-elemek formalitás és nyelvek szerinti csoportosítása

Nyelvitájkép-elemek	Magyar	Ukrán	Angol	Magyar-ukrán	Magyar-angol	Magyar-német
Diákok készítményei	56	4	2	–	6	–
Tablók	35	–	–	–	–	–
Dekorációk	39	21	2	7	–	–
Emléktáblák és szobrok	16	–	–	–	–	–
Hirdetmények	18	2	–	3	–	–
Szemléltetők	31	57	13	11	–	10
Osztálysarkok és oklevelek	29	7	–	20	–	–
Informatív kiírások és jelzések	20	44	–	22	–	–
Osztály- és teremnévtáblák	3	5	–	63	–	–
A háborúhoz kötődő kiírások	2	22	–	7	–	–
Oktatási dokumentumok	10	24	–	13	–	–
Nemzeti szimbólumok	10	19	–	9	–	–
Intézményi névtáblák	–	–	–	5	–	–
Összesen	269	205	17	160	6	10

Emellett észlelhető volt a nemzeti öntudat erősítésének a szándéka is, mivel az iskolák bejáratánál az egyetemes és a kárpátaljai magyar történelem, kultúra és tudományosság nagyjainak mellszobrai és emléktáblái lehetett megtekinteni. Bár az állami intézmények hivatalosan megszűntek „magyar tannyelvűnek” lenni, az iskolák névadóikon keresztül tovább éltetik a magyar nemzeti öntudatot. Ennek eszközei többek között a Kossuth-portré, a székegykapu, a kopjafa, a piros-fehér-zöld színű *osztálysarok* felirat, a magyar költészet és a magyar népmese napja alkalmából rendezett vetélkedők, valamint a hozzájuk kapcsolódó poszterek, oklevelek.

A magán fenntartású oktatási intézményben ilyen mértékű szimbolizmus nem jelent meg, itt viszont sokkal több volt a magyar egynyelvű vagy a magyar–ukrán kétnyelvű felirat. Az intézmények igyekeztek megfelelni minden állami előírásnak, ennek tudható be az is, hogy az osztálytermekből el-eltűnnek a magyar nemzeti szimbólumok. Viszont a kevésbé hivatalos szférában – ahogy az a virtuális nyelvi tájképben is látható volt – a magyar nyelv dominált.

A kutatás végső következtetéseként azt vonhatjuk le, hogy bár a kárpátaljai magyar iskolák nehéz korszakon mennek keresztül, amely sorozatos törvényi változásokkal és erősödő asszimilációs politikával jár együtt, mégis biztosítani tudják a magyar anyanyelvű fiatalok nemzeti öntudatának a kialakítását, miközben megfelelnek az ukrán állami előírásoknak is. Általánosításokat azonban nem lehet megfogalmazni, mivel jelen tanulmány csak három kárpátaljai magyar iskola nyelvi tájképét elemezte.

A tanulmány a Kulturális és Innovációs Minisztérium 2024-2.1.1-EKÖP kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Irodalom

- Balog Friderika 2023. *Két magyar tannyelvű iskola nyelvi tájképe a Rimaszombati járásban. Diplomamunka.* Selye János Egyetem. Komárom.
- Bartha Csilla – Laihonon Petteri – Szabó Tamás Péter 2013. Nyelvi tájkép kisebbségben és többségben. Egy új kutatási területről. *Pro Minoritate* 23(3): 13–28. <https://real.mtak.hu/7158/> (2025. június 11.)

- Ben-Rafael, Eliezer – Shohamy, Elana – Amara, Muhammad Hasan – Trumper-Hecht, Nira 2006. Linguistic landscape as symbolic construction of the public space: The case of Israel. In: Gorter, Durk (ed.) *Linguistic Landscape: A New Approach to Multilingualism*. Multilingual Matters. Bristol. 7–30. <https://doi.org/10.21832/9781853599170-002>
- Brown, Kara D. 2005. Estonian schoolscapes and the marginalization of regional identity in education. *European Education* 37(3): 78–89. <https://doi.org/10.1080/10564934.2005.11042390>
- Brown, Kara D. 2012. The linguistic landscape of educational spaces: Language revitalization and schools in Southeastern Estonia. In: Gorter, Durk – Marten, Heiko F. – Van Mensel, Luk (eds.) *Minority Languages in the Linguistic Landscape*. Palgrave Macmillan. London. 281–298. https://doi.org/10.1057/9780230360235_16
- Cohen, Yehudi 1970. Schools and civilizational states. In: Fischer, Joseph (ed.) *The Social Sciences and the Comparative Study of Educational Systems*. International Textbook Company. Scranton, Pennsylvania. 55–147.
- Csernicskó István 2019. *Fények és árnyak. Kárpátalja nyelvi tájképéből*. Autdor-Shark. Ungvár. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/1474> (2025. június 12.)
- Csernicskó István – Hires-László Kornélia – Karmacsi Zoltán – Márku Anita – Máté Réka – Tóth-Orosz Enikő 2020. *Tévtút az ukrán nyelvpolitikában: Ukrajna törvénye „Az ukrán mint államnyelv működésének biztosításáról” (elemző áttekintés)*. Termini Egyesület. Törökbálint. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/1444> (2025. június 10.)
- Csernicskó, István – Hires-László, Kornélia – Karmacsi, Zoltán – Márku, Anita – Molnár D., István – Máté, Réka – Tóth-Orosz, Enikő 2023. *Hungarians and the Hungarian language in Transcarpathia*. Termini Egyesület. Törökbálint. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/3576> (2025. június 9.)
- Fedinec Csilla 2023. A nemzeti kisebbségekről (közösségekről) szóló ukrainai törvény: tartalmi elemzés. *Fórum Társadalomtudományi Szemle* 25(2): 3–26. <https://real.mtak.hu/166487/> (2025. június 7.)
- Fedinec Csilla – Csernicskó István 2017. Ukrajna 2017. szeptember 5-én kelt 2145-VIII. sz. törvénye „Az oktatásról”. *REGIO: kisebbség, kultúra, politika, társadalom* 25(3): 260–277. <https://doi.org/10.17355/rkkpt.v25i3.185>
- Gorter, Durk – Cenoz, Jasone 2017. Linguistic landscape and multilingualism. In: Cenoz, Jasone – Gorter, Durk – May, Stephen (eds.) *Language Awareness and Multilingualism. Encyclopedia of Language and Education*. Springer. Cham. 233–245. https://doi.org/10.1007/978-3-319-02240-6_27
- Hires-László Kornélia 2015. Nyelvi tájkép és etnicitás Beregszászon. In: Márku Anita – Hires-László Kornélia (szerk.) *Nyelvoktatás, kétnyelvűség, nyelvi tájkép. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból*. Autdor-Shark. Ungvár. 160–185. <https://mek.oszk.hu/15200/15254/15254.pdf> (2025. június 10.)
- Hires-László Kornélia 2018. A nyelvi tájkép változása Beregszászon. In: Karmacsi Zoltán – Máté Réka (szerk.) *Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból IV. „RIK-U”*. Ungvár. 183–196. <https://real.mtak.hu/79405/> (2025. június 7.)
- Hires-László Kornélia – Váradi Krisztián 2025. Ukrainai országspecifikus oktatási terminusok az Oktatásterminológiai alprojektben és a Termini-szótár fejlesztésében. *Magyar Nyelvőr* 149: 328–348. <https://doi.org/10.38143/Nyr.2025.3.328>
- Istók Béla – Lőrincz Gábor – Török Tamás 2024. Módszertani megfontolások az iskolai és óvodai nyelvi tájkép kutatásához. In: Polgár Anikó – Keserű József – Lőrincz Gábor – H. Nagy Péter (szerk.) *Didicisse fideliter artes. Köszöntő kötet Szabó András tiszteletére*. Selye János Egyetem. Komárom. 235–262. https://pf.ujss.sk/documents/books/didicisse_fideliter_artes.pdf (2025. június 8.)
- Johnson, Norris Brock 1980. The material culture of public school classrooms: The symbolic integration of local schools and national culture. *Anthropology & Education Quarterly* 11(3): 173–190. <https://doi.org/10.1525/aeq.1980.11.3.05>

- Karmacsi Zoltán 2014a. Település és utcanévek Kárpátalja magyarlakta településein. In: Beregszászi Anikó – Hires-László Kornélia (szerk.) *Meszelt falakon túl. Születésnap köszöntőkötet Kótyuk István tiszteletére*. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – Hodinka Antal Intézet. Beregszász. 87–98. <https://mek.oszk.hu/14500/14578/14578.pdf> (2025. június 10.)
- Karmacsi Zoltán 2014b. Vizuális kétnyelvűség: az új nyelvtörvény adta lehetőségek. In: Bárány Erzsébet – Csernicskó István (szerk.) *Az ukrán–magyar nyelvi kapcsolatok múltja és jelene. Nemzetközi tudományos konferencia előadásai*. V. Pagyak Kiadója. Ungvár. 120–131. <https://real.mtak.hu/54702/> (2025. június 7.)
- Karmacsi Zoltán 2018. Kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák nyelvi tájképe. In: Karmacsi Zoltán – Máté Réka (szerk.) *Nyelvek és nyelvváltozatok térben és időben. Tanulmányok a Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont kutatásaiból IV. „RIK-U”*. Ungvár. 174–182. <https://real.mtak.hu/79405/> (2025. június 7.)
- Karmacsi Zoltán – Mészár Katalin 2024. Kárpátalja egyházi fenntartású iskoláinak virtuális nyelvi tájképe. *Acta Academiae Beregsasiensis, Philologica* 3(2): 90–108. <https://doi.org/10.58423/2786-6726/2024-2-90-108>
- Landry, Rodrigue – Bourhis, Richard Y. 1997. Linguistic landscape and ethnolinguistic vitality: An empirical study. *Journal of Language and Social Psychology* 16: 23–49. <https://doi.org/10.1177/0261927X970161002>
- Mészár Katalin 2024. *Kárpátalja egyházi fenntartású iskoláinak „virtuális” nyelvi tájképe*. Diplomamunka. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Beregszász. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/4169> (2025. június 11.)
- Ohár Beáta 2022. *Iskolai nyelvi tájkép Kárpátalján: a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Líceum, a Nagyberegi Református Líceum és a Nagyberegi Dobrai Péter Középiskola nyelvi tájképének összehasonlító elemzése*. Diplomamunka. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Beregszász. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/1863> (2025. június 11.)
- Pocsa Réka 2021. *Beregszászi járási iskolák metanyelvéről (nyelvi ideológiák, nyelvi tájkép, nyelvi attitűd)*. Diplomamunka. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Beregszász. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/1245> (2025. június 11.)
- Puskás Veronika 2018. Iskolai nyelvi tájkép Nagyberegen. In: Nagy-Kolozsvári Enikő – Kovács Szilvia (szerk.) *Multikulturalizmus és diverzitás a 21. században*. „RIK-U” Kft. Ungvár. 330–333. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/3093> (2025. június 9.)
- Szabó Tamás Péter 2013. Iskolák nyelvi tájképe 1. Térkép e táj... *Nyelv és Tudomány*. <https://www.nyest.hu/hirek/terkep-e-taj> (2025. június 9.)
- Szabó Tamás Péter 2016. Ágencia és a változatosság kezelése magyarországi iskolák nyelvi tájképében. In: Kozmács István – Vančo Ildikó (szerk.) *Sztenderd – nem sztenderd*. Antológia. Lakitelek. 231–242. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_54873 (2025. június 10.)
- Szabó, Tamás Péter 2018. Reflections on the schoolscape: Teachers on linguistic diversity in Hungary and Finland. In: Palander, Marjatta – Riionheimo, Helka – Koivisto, Vesa (eds.) *On the Border of Language and Dialect*. Finnish Literature Society. Helsinki. 156–190. <https://doi.org/10.21435/sflin.21>
- Tódor Erika-Mária 2019. *Hétköznapi kétnyelvűség. Nyelvhasználat, iskolai nyelvi tájkép és nyelvi én a romániai magyar iskolákban*. Ráció Kiadó – Szépirodalmi Figyelő Alapítvány. Budapest.
- Tóth Mihály 2024. Ukrajna európai uniós integrációja és a nemzeti kisebbségek jogainak problémája. *Kisebbségvédelem* 9: 41–98. https://epa.oszk.hu/04500/04561/00010/pdf/EPA04561_kisebbssegvedelem_2024_09_041-098.pdf (2025. június 11.)
- Váradi Krisztián – Hires-László Kornélia 2024. „Návcsánnyá” a magyarországi terminológiai kontextusban. In: Bauko János – Presinszky Károly (szerk.) *Egyszerű és szervezett nyelvi menedzselés kétnyelvű környezetben*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara – Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat. Nyitra–Törökbálint. 51–62. https://www.researchgate.net/publication/386333994_Navcsannya_a_magyarorszag_i_terminologiai_kontextusban (2025. június 10.)

- Várad, Krisztián – Hires-László, Kornélia – Máté, Réka 2024. Schoolscaping in a multilingual area: An example of a Hungarian college in Western Ukraine. *Sustainable Multilingualism* 25: 165–195. <https://doi.org/10.2478/sm-2024-0016>
- Veres Csilla 2024. *Beregszász és a Beregszászi kistérség iskoláinak „virtuális” nyelvi tájképe*. Diplomamunka. II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Beregszász. <https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/handle/123456789/4180> (2025. június 9.)

Várad, Krisztián

The linguistic landscape of Hungarian schools in Beregszász

This study examines the linguistic landscape of three Hungarian educational institutions in the city of Beregszász, including two state-run lyceums and one private vocational training institute. Over the past decade, several legislative changes in Ukraine have affected the language use of minority Hungarian schools. The analysis of the schools' linguistic landscape takes place at four levels: microstructure (classrooms), mesostructure (corridors), macrostructure (external environment), and megastructure (website). According to the results, the use of the state language and Ukrainian national symbols plays a more prominent role in state schools, whereat the same time, various tools are used to help preserve students' Hungarian national identity. Private educational institutions are subject to fewer regulations, which allows for a greater degree of Hungarian–Ukrainian bilingualism and less need to reinforce national identity through symbolic means.

Kulcsszók: alkalmazott nyelvészet, anyanyelvi oktatás, iskolai nyelvi tájkép, kisebbségi magyar iskolák, Kárpátalja

Keywords: applied linguistics, mother tongue education, educational landscape, Hungarian minority schools, Transcarpathia

Az írás szerzőjéről

Várad, Krisztián

Pannon Egyetem, Veszprém, Magyarország; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász, Ukrajna

varadi.krisztian@kmf.org.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7554-4158>